

Wilhelm Angeli (1923–2015)

Osemnajstega januarja 2015 je v visoki starosti, le slaba dva meseca pred dvaindevetdesetim rojstnim dnevom, umrl dr. Wilhelm Angeli, dvorni svetnik in dolgoletni direktor Prazgodovinskega oddelka Naravoslovnega muzeja na Dunaju. Rodil se je 7. marca 1923 v Mödlingu pri Dunaju. Tu je začel svoje šolanje, a ga je prekinila vojna. Kot vojaka afriškega korpusa so ga kmalu zajeli Angleži, konec vojne je tako dočakal v ujetništvu in se šele za božič 1946 vrnil v domovino. Aprila naslednjega leta se je vpisal na univerzo. Za glavni predmet je izbral prazgodovino, in sicer v kombinaciji z etnologijo in antropologijo. Študij je zaključil čez tri leta s promocijo za doktorja filozofije (naslov disertacije: *Der Mammutjägerhalt von Lang-Mannersdorf an der Perschling*).

Po končanem študiju in krajšem bivanju v Švici se je decembra 1951 kot pogodbeni sodelavec zaposlil v Prazgodovinskem oddelku Naravoslovnega muzeja, vendar pa se je že čez dve leti odpravil na izpopolnjevanje v tujino. Najprej v Rim in nato še v Bonn in Heidelberg, kjer je bil pri prof. Ernstu Wahleju tri leta znanstveni asistent. Na Dunaj in v Prazgodovinski oddelk v Naravoslovnem muzeju se je vrnil decembra 1958. Tu je nato prehodil pot od asistenta in kustosa do vodje oddelka, kar je postal septembra 1967, ko je dobil njegov predhodnik dr. Karl Kromer mesto profesorja na univerzi v Innsbrucku. Upokojil se je decembra 1988, vendar pa je bil njegov odhod v pokoj zgolj formalen, saj se je nato vse do konca življenja skoraj vsak dan vračal v "svoj" oddelk in med nekdanje sodelavce.

Angelijevo delovanje je bilo usmerjeno v več področij. Najprej kaže omeniti muzealstvo, saj se je dobro zavedal, da je bil sodelavec in nato direktor ene največjih evropskih institucij, ki hrani v svojih

depojih in razstavnih vitrinah številne unikatne stvaritve človekovih rok. Čeprav je večkrat poudarjal, da so razstave minljive, je prav temu aspektu muzealstva posvetil znaten del svoje dejavnosti. Začel je kot sodelavec pri postavitvi stalne zbirke v prenovljenih razstavnih dvoranah. Projekt je sicer vodil Kromer, vendar ga je po njegovem odhodu v Innsbruck uspešno zaključil prav Angeli. Sledili sta dve veliki potujoči razstavi o halštatski kulturi. Najprej o dveh eminentnih železnodobnih najdiščih, Hallstattu in Býčí skáli, nato pa še razstava "Krieger und Salzherren", s katerima je Naravoslovni muzej gostoval kar v sedemnajstih evropskih mestih. Tudi v Ljubljani, kjer je leta 1972 razstava doživela pod nekoliko spremenjenim naslovom "Alpski Iliri" v takratnem razstavišču Arkade velik odmev.

Sledila je vrsta velikih gostujočih razstav na Dunaju: *Idoli* (1972), *Svet Vikingov* (1973), *Arheološke najdbe iz Ljudske republike Kitajske* (1975), *Zakladi Tračanov* (1978), *Kelti v Galiji* (1978). Pri vseh razstavah je bil Angeli lokalni organizator in vodja projekta, hkrati pa tudi pisec uvodnih tekstov v spremljajočih katalogih.

Vrh njegove muzejske poti je bila brez dvoma velika deželna razstava o halštatski kulturi leta 1980 na gradu Steyer v Zgornji Avstriji (*Die Hallstattkultur – Frühform europäischer Einheit*). Zanj je Angeli izdelal v marsikaterem pogledu nov, fascinanten koncept, ki ga zaradi objektivnih okoliščin ni mogel povsem uresničiti, vendar je razstava kljub temu doživela veličasten uspeh. Ponudila je celovit pregled železnodobne Evrope, z njenimi gospodarskimi, družbenimi in kulturnimi stremljenji, sorodnostmi in razhajanja. Gradivo za razstavo so prispevali vsi pomembnejši muzeji in lahko rečemo, da tako obsežnega prikaza ustvarjalnosti železnodobnega

človeka kasneje nismo več doživeli. Razstavo je spremljal izčrpen katalog, ob njej je bil organiziran tudi znanstveni simpozij, na katerem so sodelovali najeminentnejši evropski prazgodovinarji.

Drugi sklop Angelijevega delovanja predstavljajo njegova raziskovalna stremjenja in z njimi povezane objave. Angažiranje pri katalogih razstav smo že omenili, še pomembnejše pa so številne razprave, v katerih se jasno odraža njegov znanstveni interes. Če so mu bili na začetku blizu predvsem tradicionalni problemi arheologije, povezani z materialno kulturo, ki so obsegali širok časovni razpon od starejše kamene do železne dobe, pa se je po upokojitvi usmeril k teoretskim vprašanjem. Ta problematika ga je zanimala že prej, v celoti pa se ji je lahko posvetil šele potem, ko je odložil vodstvene funkcije. Menim, da so prav teoretske študije vrh Angelijevih znanstvenih prizadevanj. Kot široko izobražen človek, ki ga je odlikoval kritičen in logičen pristop, je poskušal najti povezavo med prazgodovino in drugimi antropološkimi disciplinami, hkrati pa ga je permanentno zanimalo tudi vprašanje, do kod segajo meje njenih spoznavnih možnosti. Dolg je seznam člankov, v katerih obravnava Angeli metodološke probleme prazgodovinske vede. Kam vse je usmeril svoj oster pogled, je mogoče razbrati že iz naslovov razprav, med katerimi naj na tem mestu navedem le nekatere: *Der Gegenstand der Urgeschichte* (1993/4), *Archäologisches Erkennen* (1997), *Erklären und Verstehen – die Frage einer archäologischen Hermeneutik* (1999), *Hypothese und Theorie in der Prähistorik* (2002), *Im Gegenwärtigen Vergangenes* (2009). Vsa dela odlikujejo široko znanje, kritičen pristop, pa tudi prepričljivost in dobršna mera prefinjenega humorja.

Velike zasluge ima Wilhelm Angeli tudi za slovensko arheologijo. Iz zgodovine raziskovanj vemo, da je v času avstro-ogrske monarhije velik del najdb, ki jih je izkopal Jernej Pečnik, prispel v dunajski Naravoslovni muzej. To je bil čas, ko razmere na Kranjskem na spomeniško-varstvenem polju še niso bile urejene in Deželni muzej zaradi nezainteresiranosti lokalnih politikov ni mogel

vzpostaviti ravnotežja z dvornim muzejem. Po prevratu in razpadu skupne države sta ostali zunaj meja več kot dve tretjini gradiva, dostop do njega pa se je za dolga leta zaprl s čvrstimi zapahi. Po drugi svetovni vojni se je situacija spremenila. Po zaslugi profesorja Staneta Gabrovca, ki se je dobro zavedal, kako pomembne fonde hrani iz Slovenije Naravoslovni muzej, so se razmere postopoma uredile in vzpostavili dobri kolegialni odnosi. Do prvega sodelovanja je prišlo že v času, ko je bil na čelu Prazgodovinskega oddelka dr. Karl Kromer, in rezultat teh prizadevanj je bila njegova študija o grobišču Brezje pri Trebelnem, ki jo je v drugem zvezku Arheoloških katalogov Slovenije izdal Narodni muzej. Sodelovanje se je še poglobilo, ko je bilo v okviru mednarodnega komiteja, ki je pripravil odmevno razstavo o situlski umetnosti med Padom in Donavo, sklenjeno, da se v program vključi tudi objava gradiva iz pomembne nekropole Most na Soči. Takrat je bil na čelu Prazgodovinskega oddelka že dr. Angeli, ki je na široko odprl vrata depojev. Projekt je vodil dr. Gabrovec, finančno ga je podprl Inštitut za arheologijo, delo pa smo z veliko mero odrekovanja prevzeli mladi slovenski arheologi, nekdanji Gabrovčevi študentje. Tako so bili v treh desetletjih drug za drugim poleg Mosta na Soči zrisani tudi drugi najdiščni kompleksi, ki jih iz Slovenije hrani Naravoslovni muzej. Dr. Angeli, pa tudi njegova naslednika dr. Barth in dr. Kern, so nas vsa ta leta prijazno sprejemali in nam zagotavljali odlične razmere za delo. V prijetnem spominu mi ostajajo popoldanski predahi in kratka druženja ob čaju, ko smo za skupno mizo načeli in tudi strli marsikateri prazgodovinski oreh.

Z dr. Wilhelmom Angelijem sva se zadnjič srečala pred božičem 2014. Kljub letom in bolezni je iskrivega duha še vedno prihajal v Prazgodovinski oddelek, da je preživel nekaj ur za svojo delovno mizo. Slovenskim prazgodovinarjem bo ostal v hvaležnem spominu.

Janez DULAR